

משרד החינוך
המינהל למדע ולטכנולוגיה

תכנית לימודים

שם התכנית: **ניהול תעשייתי ב**

מקצוע: **מקרו-כלכלה**

כיתה: **י"ד**

תשס"ח 2007

מקרו-כלכלה

התפיסה הרעיונית של התכנית

המקרו-כלכלה הוא תחום בתורת הכלכלה העוסק בתופעות המאפיינות את המשק כמכלול, הן המשק הלאומי והן המשק העולמי.

ההתייחסות היא לסך כל התהליכים המתחוללים במשק שבו יש ממשלה, פירמות ומשקי בית. החלוקה לתחומים בכלכלה נובעת מכך שחוקי הכלכלה ברמת המקרו וברמת המיקרו אינם בהכרח זהים.

המקצוע מקרו-כלכלה עוסק בעיקר בתוצר הלאומי, בכסף, בתעסוקה ואבטלה, באינפלציה, בדיפלציה, בתקציב המדינה, בסחר חוץ ובמאזן התשלומים.

מטרות כלליות

1. הכרת המקרו-כלכלה כמדע שימושי.
2. הבנת הקשר בין היחידה הכלכלית הבודדת (מיקרו) למערכת הכלכלית של המשק (מקרו).
3. הכרת דרכי הפעילות הכלכלית של הממשלה, חשיבותן ומשמעותן למשק.

מטרות אופרטיביות

עם סיום לימודיהם, התלמידים:

1. יפרשו מושגים ומונחים מרכזיים במקרו-כלכלה.
2. יכירו ויבינו את פעילות המשק כמערכת כלכלית כוללת.
3. יכירו ויבינו את פעילות הממשלה במערכת המקרו-כלכלית.
4. יכירו ויבינו את פעילות הבנק המרכזי והבנקים המסחריים.
5. יכירו את שוק מטבע החוץ.

תכנים

שעות	נושאי לימוד
16	1. המשק כמערכת כוללת
11	2. פונקציית הצריכה המצרפית
12	3. המערכת המאקרו כלכלית
7	4. הממשלה במערכת המאקרו כלכלית
6	5. הבנקים המסחריים והבנק המרכזי
6	6. שוק מטבע חוץ
7	7. מאזן התשלומים
7	8. אינפלציה
72	סה"כ

פירוט התכנים וחלוקת השעות המוצעת

שעות	נושאי לימוד																																
16	<table border="1"> <thead> <tr> <th>פרק 1</th> <th>המשק כמערכת כלכלית</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.1</td> <td>המשק כמערכת כלכלית לעומת היחידה הכלכלית הבודדת</td> </tr> <tr> <td>1.2</td> <td>התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית</td> </tr> <tr> <td>1.2.1</td> <td>חישובי התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית</td> </tr> <tr> <td>1.2.2</td> <td>שימושי התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית</td> </tr> <tr> <td>1.2.2.1</td> <td>צריכה פרטית</td> </tr> <tr> <td>1.2.2.2</td> <td>ההשקעה של המשק</td> </tr> <tr> <td>1.2.2.3</td> <td>ההשקעה במשק פתוח</td> </tr> <tr> <td>1.3</td> <td>הפעילות הכלכלית של הממשלה</td> </tr> <tr> <td>1.3.1</td> <td>תקציב הממשלה</td> </tr> <tr> <td>1.3.2</td> <td>תשלומי הריבית של הממשלה לציבור</td> </tr> <tr> <td>1.3.3</td> <td>גירעון ועודף בתקציב הממשלה</td> </tr> <tr> <td>1.3.4</td> <td>הערך המוסף של הממשלה</td> </tr> <tr> <td>1.4</td> <td>דו"ח מקורות ושימושים</td> </tr> <tr> <td>1.4.1</td> <td>הכנסה אישית, הכנסה פנויה וחסכון אישי ועסקי.</td> </tr> <tr> <td>1.4.2</td> <td>תוצר לאומי ותוצר מקומי</td> </tr> </tbody> </table>	פרק 1	המשק כמערכת כלכלית	1.1	המשק כמערכת כלכלית לעומת היחידה הכלכלית הבודדת	1.2	התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית	1.2.1	חישובי התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית	1.2.2	שימושי התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית	1.2.2.1	צריכה פרטית	1.2.2.2	ההשקעה של המשק	1.2.2.3	ההשקעה במשק פתוח	1.3	הפעילות הכלכלית של הממשלה	1.3.1	תקציב הממשלה	1.3.2	תשלומי הריבית של הממשלה לציבור	1.3.3	גירעון ועודף בתקציב הממשלה	1.3.4	הערך המוסף של הממשלה	1.4	דו"ח מקורות ושימושים	1.4.1	הכנסה אישית, הכנסה פנויה וחסכון אישי ועסקי.	1.4.2	תוצר לאומי ותוצר מקומי
פרק 1	המשק כמערכת כלכלית																																
1.1	המשק כמערכת כלכלית לעומת היחידה הכלכלית הבודדת																																
1.2	התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית																																
1.2.1	חישובי התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית																																
1.2.2	שימושי התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית																																
1.2.2.1	צריכה פרטית																																
1.2.2.2	ההשקעה של המשק																																
1.2.2.3	ההשקעה במשק פתוח																																
1.3	הפעילות הכלכלית של הממשלה																																
1.3.1	תקציב הממשלה																																
1.3.2	תשלומי הריבית של הממשלה לציבור																																
1.3.3	גירעון ועודף בתקציב הממשלה																																
1.3.4	הערך המוסף של הממשלה																																
1.4	דו"ח מקורות ושימושים																																
1.4.1	הכנסה אישית, הכנסה פנויה וחסכון אישי ועסקי.																																
1.4.2	תוצר לאומי ותוצר מקומי																																

שעות	נושאי לימוד	
11	<p>פונקציית הצריכה המצרפית</p> <p>ביקוש המצרפי</p> <p>צריכה הפרטית (המתוכננת)</p> <p>חיסכון הפרטי (המתכוון)</p> <p>גורמים המשפיעים על רמת הצריכה הפרטית המתוכננת</p> <p>רכיבי הביקוש המצרפי</p>	<p>פרק 2</p> <p>2.1</p> <p>2.2</p> <p>2.3</p> <p>2.4</p> <p>2.5</p>
12	<p>המערכת המקרו-כלכלית</p> <p>שיווי משקל במערכת המקרו-כלכלית</p> <p>פער התוצר, פער דפלציוני ופער אינפלציוני</p> <p>3.2.1 פער התוצר</p> <p>3.2.2 פער דפלציוני</p> <p>3.2.3 פער אינפלציוני</p> <p>שיווי משקל באבטלה וקשיחות מחירים</p> <p>מדיניות תקציבית במשק באבטלה</p> <p>משק בתעסוקה מלאה</p>	<p>פרק 3</p> <p>3.1</p> <p>3.2</p> <p>3.3</p> <p>3.4</p> <p>3.5</p>
7	<p>הממשלה במערכת המקרו-כלכלית</p> <p>התערבות הממשלה בשוק המוצרים</p> <p>4.1.1 הוצאות הממשלה</p> <p>4.1.2 מימון פעולות הממשלה</p> <p>4.1.3 השפעת גידול בהוצאות הממשלה הממומן על ידי מסים על הביקוש המצרפי</p> <p>4.1.4 השפעת גידול בהוצאות הממשלה הממומן בדרך גירעונית</p>	<p>פרק 4</p> <p>4.1</p>
6	<p>הבנקים המסחריים והבנק המרכזי</p> <p>הבנק כמתווך פיננסי</p> <p>שינויים בכמות הכסף</p> <p>סוגי פיקדונות ושיעורי נזילות</p> <p>בסיס הכסף, כמות הכסף ואמצעים נזילים אחרים</p>	<p>פרק 5</p> <p>5.1</p> <p>5.2</p> <p>5.3</p> <p>5.4</p>

שעות	נושאי לימוד	
	פעולת מערכת הבנקים	5.5
	מהות הבנק המרכזי ותפקידיו	5.6
6	שוק מטבע החוץ	פרק 6
	קביעת מחירים למטבע חוץ	6.1
	שער חליפין קבוע	6.2
	שיטת האלכסון	6.3
7	מאזן התשלומים	פרק 7
	מאזן התשלומים ומבנהו	7.1
	7.1.1 החשבון השוטף	
	7.1.1.1 חשבון הסחורות והשירותים	
	7.1.1.2 העברות חד צדדיות	
	7.1.1.3 חשבון ההון	
	פער במאזן התשלומים	7.2
	יציבות במאזן התשלומים	7.3
	החוב החיצוני	7.4
7	אינפלציה	פרק 8
	אינפלציה מהי?	8.1
	אינפלציה של ביקוש ואינפלציה של הוצאות	8.2
	נזקי אינפלציה	8.3
72	סה"כ	

מושגים עיקריים

המושג	הסבר
אבטלה (Unemployment)	מצב שבו חלק מגורמי הייצור במשק אינם מועסקים.
אוליגופול (Oligopol)	מצב שוק המתאפיין במספר מצומצם של יצרנים או נותני שירותים, אשר לכל אחד מהם השפעה על המחיר.
אינפלציה (Inflation)	תופעה כלכלית של עלייה מתמשכת וקבועה במחירים הגורמת לירידה בערך הכסף.
אמצעי חליפין (Medium of Exchange)	כל סחורה היכולה לשמש לתשלום חובות ולרכישת טובין. אמצעי חליפין מתבטא במונחים של שווי או של תקן שווה-ערך ומבטל את הצורך בסחר חליפין ישיר.
אמצעי תשלום (Means of Payment)	האמצעים המקובלים לביצוע קניות ומכירות.
ביקוש (Demand)	הכמות המרבית של מוצר או שירות אשר הקונים מוכנים לרכוש בשוק נתון, בזמן נתון ובמחיר מסוים.
ביקוש לכסף (Demand for Money)	הרצון להחזיק מלאי של אמצעי תשלום בזמן מסוים.
בנק (Bank)	מוסד כספי המטפל במשיכות ובפיקדונות של יחידים ושל עסקים.
בנק מרכזי (Central Bank)	בנק שהוקם על ידי הממשלה כדי לבצע את המדיניות המוניטרית שלה.
גורמי ייצור (Factors of Production)	שם כולל לגורמי תשומה המשתתפים בתהליך הייצור או השירות ומביאים לידי תפוקתם של סחורות ושירותים.
גורם ייצור משתנה (Variable Factor)	גורם ייצור שאפשר לשנותו בטווח הקצר (עובדים).
גורם ייצור קבוע (Fixed Factor)	גורם ייצור שאפשר לשנותו רק בטווח הארוך (קרקע, ציוד תעשייתי כבד).
דיפלציה (Deflation)	תהליך של ירידה כללית ברמת המחירים במשק עקב ירידה בביקוש או בהוצאה הכללית.
הון אנושי (Human Capital)	שם חלופי לעבודה כגורם ייצור המייצג השכלה, מיומנות וכושר יישום המרחיבים את כושר הייצור של החברה.

המושג	הסבר
הון פיזי (Physical Capital)	נכסים מוחשיים של משק המשמשים גורם ייצור. לדוגמה: קרקע מחצבים, מקורות מים, מבנים, כבישים ומכונות.
היצע (Supply)	כמות המוצר אשר הספקים מוכנים (מבחינת הרצון והיכולת הטכנולוגית) למכור במחיר נתון, בזמן מסוים.
הכנסה (Income)	כסף או שווה-כסף שנתקבל בתקופה מסוימת (תקופת חשבון), עקב פעילות כלכלית כלשהי.
השקעה (Investment)	רכישה של נכסים כדי להבטיח קבלת תשואה בצורה של דיבידנד, ריבית, רנטה או גידול הוני.
חיסכון (Saving)	ויתור על צריכה בהווה לשם סיפוק צרכים בעתיד.
יבוא (Import)	רכישת סחורות ושירותים שיוצרו בחו"ל והבאתם למדינה של הקונה (היבואן).
יחס רזרבה (Reserve Deposit Ratio)	היחס בין סך הרזרבות של הבנק לבין סכום הפיקדונות.
יצוא (Export)	סחורות, שירותים או תוצרת אחרת שיוצרו בארץ מסוימת ונשלחו אל מחוץ למדינה למכירה ולתצרוכת.
ייצור (Production)	תהליך המרה של תשומות (הון, ידע, עובדים, מכונות, ציוד וכו') לצורך קבלת תפוקות (מוצרים).
יתרון יחסי (Comparative Advantage)	היכולת של יחידה כלכלית לייצר מוצר או שירות בעלות נמוכה מזו שבה הם מיוצרים ביחידה כלכלית אחרת. לגורם ייצור א יש יתרון יחסי על גורם ייצור ב בייצור מוצר מסוים, אם ההוצאות האלטרנטיביות (המחיר הכלכלי) לייצור אותה יחידת תפוקה נמוכות יותר אצלו.
מאזן התשלומים (Balance of Payment)	דוח המסכם את כל העסקות הכלכליות שבוצעו בתקופה מסוימת, בין תושבי המשק לבין תושבי משקים אחרים בעולם.
מדיניות מוניטרית (Monetary Policy)	מדיניות המבוצעת על ידי הבנק המרכזי כדי לפקח על היקף אמצעי התשלום במשק ונזילותם.
מונופול (Monopoly)	מצב שוק שבו לא מתקיימת תחרות משום שיש רק יצרן אחד למוצר או קבוצה קטנה של יצרנים, השולטים למעשה בשוק.
מוצרים (Good)	סחורות או שירותים המיועדים להשביע את רצונם של הצרכנים.

המושג	הסבר
מוצרי (נכסי) השקעה (Investment Good)	מוצרים שבעזרתם אפשר לייצר סחורות ושירותים ומוצרי השקעה נוספים.
מוצרי צריכה	מוצרים שנועדו לספק צרכים ורצונות של הצרכנים. לדוגמה: מזון, ביגוד, מכונית, בילויים ועוד. מוצרים אלה תורמים להעלאת רמת החיים.
מחיר (Price)	התמורה הכספית הנדרשת או המוצעת בתמורה להחלפת נכס כלכלי או לרכישת יחידה ספציפית של מוצר או שירות. מחיר כלכלי: הוויתור הריאלי מתפוקת מוצר אחד כדי לייצר כמות מסוימת ממוצר שני.
מחיר מינימום (Minimum Price)	המחיר הנמוך ביותר שבו מאפשרת הממשלה לבצע עסקאות בשוק. מחיר זה גבוה ממחיר שיווי משקל.
מחיר מקסימום (Maximum Price)	המחיר המרבי שבו מאפשרת הממשלה לבצע עסקאות בשוק מסוים. מחיר זה נמוך ממחיר שיווי משקל. לדוגמה: מחירי מוצרי יסוד.
מחיר שיווי משקל	המחיר שבו מתקיים שוויון בין הכמות המבוקשת על ידי הצרכנים לכמות המוצעת על ידי היצרנים. מחיר זה נקבע בנקודת המפגש בין עקומת הביקוש לעקומת ההיצע.
מחסור (Scarcity)	מונח יסוד המצביע על כך שאמצעי הייצור הם בכמות מוגבלת ואילו צורכי האדם בלתי רוויים. נדירותם של אמצעי הייצור מחייבת כל יחידה כלכלית לבחור בין חלופות של שימוש במקורות.
מס (Tax)	כספים שגובה רשות ציבורית כתשלום חובה על פי חוק, שלא בעד שירות מוגדר שניתן למשלם המס.
מס ישיר (Direct Tax)	מס המוטל באופן עקיף על הנישום, כגון מס על מוצרים ושירותים. לדוגמה: מע"מ, מכס וכו'.
מס עקיף (Indirect Tax)	מס ששיעורו יורד עם עליית ההכנסה. מס המוטל בסכום קבוע על כולם הוא מס גרסיבי
מס פרוגרסיבי	מס ששיעורו עולה עם עליית ההכנסה.
מסחר בין-לאומי (International Trade)	עסקאות מסחריות המתבצעות בין מדינות שונות על ידי סוחרים וממשלות.

המושג	הסבר
משק אוטרקי	משק המספק לעצמו את כל צרכיו. כלומר זהו משק סגור שאינו מייבא ואינו מייצא.
נזילות (Liquidity)	היכולת להפוך נכס או השקעה אחרת למזומנים, בקלות וללא הפסד ערך ממשי. נכס מכונה נזיל יותר אם קל יותר להמירו למזומנים.
סובסידיה (Subsidy)	מענק בצורת עזרה כספית הניתן בדרך כלל על ידי הממשלה או גוף ממשלתי כלשהו לשם עידוד פעילות כלכלית מסוימת. תמיכה כספית הניתנת על ידי הממשלה ליצרנים כהשתתפות בחלק מעלויות הייצור, במטרה להוזיל את מחיר המוצר בשוק ולהקל על בעלי ההכנסות הנמוכות לרכוש אותו.
סחורות (Commodities)	נכסים המספקים צורך כלשהו ויש להם ממדים פיזיים כגון עט, שולחן, מחשב וכו'.
עלות אלטרנטיבית כוללת (Alternative Cost)	סך הוויתור מתפוקת מוצר אחד, הנדרש כדי לייצר כמות נתונה מהמוצר האחר.
עצמאות כלכלית	מצב שבו היצוא גדול או שווה ליבוא. המשק מממן את כל היבוא בעזרת היצוא ואינו זקוק להלוואות או למענקים למימון היבוא.
עקומת ביקוש (Demand Curve)	גרף בצורת עקומה המראה את ביקוש הצרכנים למצרכים ולשירותים כלכליים במחירים שונים, כאשר כל הגורמים האחרים המשפיעים על הביקוש נשארים קבועים.
עקומת היצע (Supply Curve)	גרף בצורת עקומה המראה את ההיצע של ספקי מצרכים ושירותים כלכליים במחירים שונים, כאשר כל הגורמים האחרים המשפיעים על ההיצע נשארים קבועים.
פדיון כולל (Total Revenue)	סך כל ההכנסה העסקית. הכנסה הנקבעת על פי מכפלה של מחיר השוק והכמות הנמכרת.
פיחות (Devaluation)	ירידת ערך המטבע המקומי ביחס למטבע חוץ.
צמיחה כלכלית (Economic Growth)	הרחבת אפשרויות הייצור המרביות של המשק.
צרכן (Consumer)	מי שרוכש מוצרים ושירותים לשימוש סופי ולא לשם מכירה חוזרת.
ריבית (Interest)	הביטוי למחיר הכסף בתקופה נתונה. המחיר נובע מהיכולת להמיר את הכסף בנכסי הון לשם ייצור.

המושג	הסבר
שוק משוכלל (שוק של תחרות חופשית, שוק חופשי). (Perfect Market)	שוק שבו המחירים של כל גורמי הייצור הנקנים או הנשכרים (ובהם ריבית על הלוואות), זהים לכל הפירמות במשק מאותו סוג.
שוק שחור (Black Market)	שוק של מוצרים שבו מתנהל סחר במחיר לא-חוקי (הגבוה ממחיר המקסימום).
שיווי משקל בשוק (Market Equilibrium)	מצב של שיווי משקל מתקיים כאשר במחיר הקיים, הכמויות המבוקשות על ידי כל הקונים שוות לאלה המוצעות על ידי כל המוכרים (הכמות המוצעת שווה לכמות המבוקשת).
שירותים (Services)	נכסים המספקים צורך כלשהו אך אין להם ממדים פיזיים, כגון: שירותי רפואה, בידור, ביטחון וכו'.
שער חליפין (Exchange Rate)	מחיר מטבע אחד במונחי מטבע אחר. כלומר מספר יחידות מטבע של מדינה אחת שניתן להמיר ביחידת מטבע של מדינה אחרת.
תיסוף (Revaluation)	עליית ערך המטבע המקומי ביחס למטבע חוץ.
תעסוקה מלאה (Full Employment)	מצב שבו אין במשק פרטים המבקשים תעסוקה ואינם מצליחים להשיגה.
תפוקה (Output)	זרם של מוצרים או שירותים המיוצרים בתהליך ייצור נתון, בתקופת זמן נתונה, על ידי יחידה כלכלית.
תפוקה שולית (Marginal Productivity)	תפוקה המתווספת לסך התפוקה כתוצאה מהוספת גורם ייצור משתנה אחרון.
תצרוכת (צריכה) (Consumption)	השימוש בפועל בסחורות ובשירותים על ידי הצרכן הסופי, כדי לספק צרכים ורצונות אנושיים במישרין ולא לצורכי ייצור, עיבוד וכו'.
תשומה (Input)	שם כללי לכל גורם הדרוש לייצור מוצרים ושירותים, כגון: חומרי גלם, עובדים, מכונות, הון, ידע, ציוד וכל גורם אחר התורם לקבלת התפוקה.

ביבליוגרפיה

1. יצחק אורן, נילי מארק וגליה עופר, **מבוא לכלכלה – מאקרו כלכלה**, הוצאת עמיחי, 1997.
2. יאיר זימון ונורית הירש, **מבוא לכלכלה**, הוצאת רונאל, 2002.
3. אריה נחמיאס, **מבוא למאקרו כלכלה**, האוניברסיטה הפתוחה, 2000.